

براهوئی خلقی شاعری ٹی موسم ناشیتر اک۔

غلام حیدر ناز ابا بکی *

عنایت اللہ لہری **

ڈاکٹر صلاح الدین سالانی ***

شاہ محمد عاجز ****

Abstract

This article deals with Brahui folk lore. This portion of Brahui literature is richest then others. The natural and internal feelings have been focused in Brahui folk lore which is translated "Khalki Shairi" English. Brahui folk lores have verity and multi dimensional thoughts regarding topics, rhymes, style and wordings. One of topic or part of Brahui Khalki poetry is called seasonal poetry. This type of poetry shows the values, aim of nomadic life and awareness of climate. This article end with discussion that rain fall, snow fall, cloudy, foggy, winter, summer, stream summer, and cold period the Brahui seasonal poetry replicate the inner opinion of life which is passing in between in this verity of weather.

براهوئی خلقی شاعری تینا تالان آ مرواری تیتون اسہ بے بہا او مڈی کس ودی کرینے۔ ہراتے
میٹرینگ کن چندی پٹ و پول نا ضرورت ے۔ براہوئی خلقی ادب تینا تینا راج نادر شانی ٹی اسہ گچین
گڑ دس ادا کرینے۔ براہوئی خلقی شاعری ناہر شیتر بیرہ سات تیری کن متنے بلکن تینا بڑزا نگامش وتلارتا

*براهوئی اسکالر

**براهوئی اسکالر

***براهوئی اسکالر

****براهوئی اسکالر

زیباؤتے درشان کنگن کن مسونے۔ اینوننا مش و جبل تے ٹی رہینگو کا بندغ آتا زند تینا وخت نامخلوق نا آسرات زند کس مسونے۔ اوٹی زند آسراتیک زیات مسونو۔ اگہ جاگہ کس دیر کس مسونے تو او ناخوک آ تینا ہنگین جوڑ کرینو۔ اندن تینا زندنا ہر کاریم ٹی تین تن تینا ہمسایہ غاتے اوار کرینو۔ اگہ کسے ویل اس رینگانے تو اوڑ تون مدام کمک کرینو۔ اگہ کسے خوشی کس رینگانے تو او ناخوشی ٹی اوڑ تون اوار مسونو۔ اگہ خدا کپ وخت کس ڈکالی باہ شاعانے تو اوڑ کن ہم خلق نامخلوق تون اوار خدا غان دعا کرینو۔ تینا سہد ارتا زند کن مدام پند خلکو نو۔ وخت کس ڈکالی ان پد جہم آتے خنانو تو خوشی ان شیر پارینو۔ تینا سلامتی تون اوار تینا خلق آتا آبادی کن ہم دعا کرینو۔ ہتم نا وخت آپٹ آتے ٹی پھل بینانو۔ سہد ارک تاشیوان کن ہم ہتم ٹی بے بھاز مسونے۔ سہد ارتا سیر پڑی اوقتا خوشی مسونے۔ اگہ وخت کس ہولی نا پھرک مسونو۔ تو او فنتے تینا شیر تازیبائی جوڑ کرینو۔ ہمو ہولی کن شیر تغیبو۔ ہرا کہ ہتم نا علامت مریک۔ ہتم نابنگ ان چنا و بھلا تون اوار نیاڑی و نریہ غاک گلوبال مسونو۔ خشکا وہ غاڈ غارتا آبادی اندا پھرتیان مسونے۔ جاگہ کس پھر ان گڑ اس دیر مش تا کوب آخل تے ٹی سلوک مسونے تو ہمو دیک چک آتا گزرانے کرینو۔ پھر آن چندی دارو درمان نا بے و بوج اک مش تے ٹی خرن مسونو۔ او فنتے جنگ کن چندی پہوال اک تینا مخے تغیبو۔ اوقتا کھٹیا اندا تیان مسونے۔ جاگہ کس گن نارخت اک تینا برم تون اوار پہوال آتا کسر آخنک تو روک مسونو۔

داکان بیدس باغ نا برم نا وخت آاگہ تر ونگل کرینے۔ یا بھلوڑی کس کرینے اونا داڑلی و تر ونگل کن ہم دعا کرینو۔ دا فنتے کن ہم شیر تغیبو۔ آہر نا باسن آدے تے ٹی ہرا کہ ویل اک پہوال آخلقتے دو بسونو او فنتے ہم تینا زندنا شیخ سر پند مرینہ شیر تاشیخ جوڑ کرینو۔ ہرا وخت کہ سیل تینا پرہ غاتے تالان کرینے تو مش تاخوک آرہینگو کا پہوال آتے کچی نا پارہ غا ایننگ نا صلاحے تسونے۔ اگہ پھر نا موسم مسونے تو چندی جل و کمب آتے پھر کرینے۔ نا توخ انگا تہوک تینا پدین چرک تو خشک آبدن تے ترخس ٹی بدل کرینے۔ اوکان بیدس بے و بوج آتے دانخ ناسٹ پوشکن ارسانے۔ ہر جاگہ غادیر خشک انگا تہونا سوب ان برف مسونے۔ چنا و بھلا تے پیشن ایننگ ان بند کرینے۔

ہرا وخت کہ نخ ناچرک سہد ارتے ٹی لگانے تو او فنتے ہم بھلوڑی اس تسونے۔ دانخ ناسٹ ان

چندی سہدارک ہسکونو۔ ہراوخت کہ برف نا جھمراک شینک مسونو۔ تو مخلوق ٹی اسہ خوشی سینا علامت نا
 وڑاٹ گلوبالی کس بسونے۔ ننا مخلوق برف نا جھمرتیان بھاز خوش مسونو۔ برف کن چنا تون اور بھلاک
 ہم بھاز خوشی کرینو۔ انتکہ برف ڈغار کن بھاز فائدہ مندے۔ برف ان ڈغار سیک کیک۔ اوٹی کشت و
 کشارنا صلاحیت ودی مریک۔ ڈغار نادیک بڑا بریرہ۔ ہر کنڈا آبادی مریک۔ بے و بوج اک ترک
 کیرہ۔ مش تے ٹی چندی داروتا پھل اک ہم ترک کیرہ۔ ہرا کہ خلق ناوادانی ہے۔ ہندا سوب ان برف
 نا جھم خلقت کن خوشی تا بھری تے اتیک۔

پراو برسات۔

خراسان ہمو علاقے ہے ہرائی زبیا غامش وتلار اک تینا بڑی تا سوب آن مخلوق ہے پدینا
 گوش ایترہ۔ ولے ہراوخت کہ دا زبیا غامش تیبی پھرنا پڑیک تمرہ تو اودا فتاز بیائی ہے پین زیات کیرہ
 ۔ پھر خدا جان نا ہمو نعمت ہے ہرائی ننا زبیا غامش وتلار اتون اور ننا پیٹ و بیابان اک ہم خرن مریرہ۔ ننا
 راج ٹی ہمو پہوال آن مخلوق ہراٹے گچین دیر کس یا پھر نا آبادی کس خنک تو ہموڑے تینا زندے تدیفنگ
 کن تینا گدان ہے جک کیک۔ دیر آبادی نا علامت ہے ہرائی سہدار تینون اور خلقت نا آبادی ہم
 ارے۔ ہندن ننا راج ٹی پھر کن داوڑاٹ خوشی کنگ۔

شی شلو شودا

پر کہ خدا نودا

بے نامٹ کس

دیر نا چٹ کس

پال نا گب کس

سی نا ڈک کس

اینو خلقت تون اور سہدارک ہم خوشی آن گارینگ شروع کیرہ۔ زند بندغ نا ضرورت آتا پورو
 کنگ نا پین اف بلکن خلقت نا آبادی او مخلوق خدا جان نا آبادی ہم زند نا علامت ہے۔

گودی تا ایزک آتا
 تروپ تروپاے
 چنا تا بورے
 چنڈی تا گارے (جاری)

آسمان ٹی مونگا جمر آتے خنگ تون چنا تا است ہم گلوبال مریک۔ جاگہ نس چنا دا ڈاشیمر پارسیہ
 داوڑاٹ اسٹ ایلو تون ملنڈ کریرہ۔

ٹین ٹالو ما ٹالو
 بمبیکو برام کو
 مونگا جمر کوٹن ٹالو
 ٹین ٹالو ما ٹالو

ہراوخت کہ خدا جان مہروان مریک تو آبادی بندغ کن کوڑکیک۔ مخلوق ٹی ہم گلوبالی و ملنڈ نادور
 شروع مریک۔

ڈو ڈوئی ڈو سے
 ماضقتن جو ء سے
 ہچاک ہنگ کہپہ سے
 پھلاک کشنگ مفعہ سے (1)

ہولی ناتہو۔

مود موسم ٹی ہولی ہموموسم ے ہرائی سیل نا بنگ نا کلہوس مریک۔ اونا بنگ نخ انگا تہوتا توار
 مریک مخلوق ے سہے کیک کہ نخ انگا تہوک خراسان ے تینا پلویرٹی النگ کن بنگ او۔

ہولی ہل کرے
منگلی پھل کرے
جنوزان رم کرے
ورنائے خم کرے

ہولی نا بنگ اسہ پارہ غان خوشی ناکلہوئے ایلو پارہ غان بجال تا عیدے اوٹی بجال آک تینے
رنگ ٹی اسٹ کیرہ۔

ہولی ہل کرے
بجال پیشء جل کرے
کسانکورتزک کرے
نخ و چرک کرے

اینوداموسم نا بنگ نا چندی وڑاٹ اعلان مریک جاگہ کس پھل و خوشی ٹی رنگ نا وڑاٹ بنا کر یک
جاگہ کس نخ انگا تہو تو وڑاٹ مریک۔

ہولی ہل کرے
شامپشتر پھل کرے
پھل ء گر کرے
سیل ء شتر کرے (2)

گور بیچ ناسٹ۔

ہراوخت کہ نخ انگا تہو تینا پر آغاتے تالان یک تو ہر کنڈا چرک گور بیچ ٹی بدل مریک۔ ہر کنڈا پن
زر نامد و موسم بریک۔ درخت آتا لڑک بارنگ شروع کیرہ۔ او مخلوق ٹی لڑزہ تمک۔

قادو کھرے کڑدو کرے
گوربچ کرے لڑزہ کرے
مارتے خدا ملا کرے
ڈھیے خدا آباد کرے

اینونخ انگا گوربچ ناتھوتینا زوراوری ے خلقت ے نشان تنگ ے اوفناپیشن بنگ ے ہم
بندکیک۔ اینوآخدرمرے تینا زورے گوربچ پین زیات کیک۔
ہبو گوربچ ناسٹ آتے
بارفے درختا تالٹ آتے
ہبو گوربچ نالوڑ اتے
بارفے درختا تاچوڑ اتے

اینو گوربچ ہمونخ ے مخلوق ناست تیبی شاعانے کہ خلقت تینا پیش تمنگ کن ہم محتاج جوڑ
مسونے۔ بزغرتینا دیرے ہم تفنگ کپک اونا دیرہم گوربچ ناسوب آن برف تھینے۔
کیوہ گوربچ نا پیتاتے
بارفے ملک آتاخیتاتے
بزغرتینا نیلے ہیپے
گوربچ اونا دیرے تھے (3)

بخٹی برف ناندراہ۔

وخت کس کہ گوربچ تینا زورے خلیک تو او برنی آجر آتے ہم تینا مون ٹی شاعیہ ایتک۔ اونا ہمو
جر آک گوربچ ناہڈے الیک ولے زیبا غامش تیبی ہراوخت آک کہ برف آک تھرہ تو مشک اسہ جتاؤ
دروشم کس درشان کیرہ۔

مش تا برف آتا ہینہنی

لاڈی جتان ای ونی

لاڈی بالادنا مندرے

چلتن برف ٹی اندرے

برف ناموسم ہم تینا مٹ تیٹے اوٹی داز بیانا چلتن نابڑزا نگا مشک پہینا چادرے ہینرہ۔ دا

زیباغا او فتادروشم او فتنے اسہ جتا او آھنگ سینا مالک جوڑکیک۔ داندرہ زیباغا برف نامریک۔

برف اتے ہبولک پاس عانا

برف آک مثالٹ کاس عانا

ہر بوئی نابرفاک ءوخت نا

پناک زرا نو درخت آنا

درخت آک تینا پن آتے وختی زریفیر۔ او فتنے پن زرنامد وختی شالا۔ ولے برف دادرخت آتے

ہم تینا زیباغا چادرٹی ڈکا۔

لاڈی خلق نما لوپ ٹی

کلی کھری آنا کوپ ٹی

برفاک تالان ءگوچنا

گوازی ءے ہبوچوچنا

برف ناتمنگ تون مخلوق ٹی ہم اسہ خوشی نا احساس کس ودی مریک۔ ہموخوشی ٹی چنا و بلا تینا وڑاٹ

تین کن بت جوڑکیرہ۔ جاگہ کس چناک تینا وخت تیرکنگ کن برف ٹی گوازی کیرہ۔ چنا تینا نا جوانی ءے

سرپند مریک نا تینا بدی ءے بھلاک اخدر منع کیر او فتنے ولے چناک ٹلپسہ۔

پیتے کنا او ہنپسہ

شیخ واصل آگاڑیک ہنپسہ

گور تیچے ہبو شال ءنا
لاڈی ءسما ف حال ءنا (4)

ماکھ نامد و موسم۔

سیل نادے تیٹی ماکھ نامد و موسم بریک ہرائی گڑاس نخ انگا تھوک بندغ ءے گورتیچ نا پارہ غار۔ حجان
ءے شاغیرہ۔

ہمومت بھٹ وخت ء، ماکھنا
زیبا ارے دوستی نا کننا
ہمومت بھٹ موسم سیل نا
زلفاک ءے ڈنگ تیل نا

اینوتینا مدان آسیک تون سلوک ءے اونا مونا چندری گڑا اتے نخ چٹ کیک۔ دامدنی اسہ پارہ
غان تینا مہروان تون اوار مجلس نادروشم ایلو پارہ غان اونا ارمانی آہیت آک ہرا کہ کنے تینا بخت ءے
ملا مت کنگ کن مریرہ۔

زیبا کننا سنگت ساہ نا
قربان مریو پھل نا پنا
استار سلوک پیورنا
پیتاک گچینا مور نا

اینوتینا مہروان ناصفت ءے استین کنگ کن بے قرار مریک۔ کنا لاڈی تینا کشیدہ ٹی بے مرٹ
ءے داموسم ٹی اودے اسہ جاگہ مجلس کن ہم ایلپک۔

دے تہ ہنادیگران دڑا
مجلس کنے پھل وڑا

کاریم کیسہ زمی جیب نا

صفتء، کرین نازیب نا

داموسم ٹی اسہ ہندا تولنگ ہم ویل کس ارے۔ ہر کنڈ انخ انگا تہوک بندغ ے بے قرار کیرہ۔

داگی اوپینگگی گام کیک

گروکان باراوشام کیک

توے تینا اوسال کیک

چک ان باراوبال کیک (5)

ہتم ناموسم ٹی تر ونگٹ۔

ہتم ناموسم ٹی ہر کنڈ آبادیک مریرہ۔ ہر بندغ خوشی ٹی مریک۔ اودے اونا سال نادے تیر کننگ
کن اسہ امیت کس نظر بریک۔ ولے بے وخت آپھر مرے یا تر ونگٹ بندغ تیکن ہم خراب ے اوکان
بیدس باغ فصل آتے کن ہم خراب ے۔ دا تر ونگٹ آن چندی مخلوق ے نسخان ریسنگ۔

تر ونگٹ ہلکونے مروے

دیر تہ تیخ وگروے

بھر پشئل آن ہورانے

دیر تہ مکاتے کورانے

تر ونگٹ ہرا وخت کہ بھلو بھلو کیک تو فصل آک ہم تینا برم ٹی مریرہ۔ ولے بزغرا آتا خوشی نا وخت ہم
ہندا وڑاٹ مریک۔ کہ تینا فصل آتے تیٹ برم آن پراخنگ تون اوار تینا سال نا کھٹیا ے
سوچے۔ ولے تر ونگٹ ہموکلے چٹفک۔

دیر تہ بسونے شم ے ٹی

بزغرا تمار غم ے ٹی

ہو تر ونگڑنا رندا تے
دیر تہ پرغانے بندا تے
دو موسم ہر درخت تینا سال نا برم ٹی لاڑواو لے ہر گڑا خدا جان تے دوست برے بندغ انت
کننگ کیک۔

اللہ بچھے زا غا تے
تر ونگڑ کٹانے باغا تے
دیر تہ سر مس لُخ ٹی
بزغک تادوک مخ ٹی
تر ونگڑنا پھر زیات مس تو بزغہم تینا دو تے مخ ٹی خلک و خدا جان نا پارہ غا تینا ہوش تے کرے کہ
خدا جان نا مرضی اگہ نئے بینگن یا نیم سیر کروئی تے تو بندغ انت کننگ کیک۔

ہو تر ونگڑنا گنڈا تے
بزغک سیل کیرہ گنڈا تے
تر ونگڑ خنوں دہن سال ٹی
دیر تہ سر مس نال ٹی (6)

جمر نا بنگ۔

جمر آبادی نا علامت مریک۔ راج ٹی خلقت نا گمان ہندا مریک کہ جمر خنگ تون تہو ہم جوان
مریک۔ اونا بنگ ویل آتے مرکر یسہ آبادی تے زیات کنگ کن مریک۔

جمر ہلکونے بولانے
پر تہ بھاز پائے شولانے
جمر ہلکونے بنجا تے
ہو اللہ نا گنجیا تے

جر تفتنگ تون بزغوشوان تامونا اسه جھنگ کس بریک۔ اوفتے پامداری ارے کہ جمرزندنا زندگی
ناعلامت مریک۔

جر تفتنے زڑداتے

ہبو دیر نالڑداتے

خلتاک ہمپینو پنداٹو

مالدارک پر نارنداٹو

مالدارک تینا مال تا سوب آن جمر تفتنگ نا انتظاری مریرہ۔ ہراوخت کہ جمرٹی پھرنا امیت مریک
۔ تو ہمو علاقہ غا تا پارہ غاشوان و مالدارک تینا کھرے دنگ ٹی زو کیرہ۔

ہر بوج ترکان ء پنی ء

دیر سر مسونے سنی ء (7)

ہتم نا گلوبالی۔

وخت آک خدا جان نا برکت ٹی اسه وڑاٹ سلپسہ۔ ہندن موسم آک ہم بدل مریرہ۔ وخت کس
بندغ نا زند آ خوشی تا مشک کاٹم آ جک سلیرہ۔ ولے وخت کس ویل وڈکھ آ تا مشک تینا کاٹم نے بڑز
توروک سلوک مریرہ۔ زند خوشی و گلوبالی تون اوار ویل وڈکھ آ تا ہم پن ارے۔ ہندن موسم ٹی ہتم ہمو موسم
نے ہرائی چنا بھلاک ہم بھاز خوش مریرہ۔

وختے ہتم نا او جانی

وختے ہتم نا اوز بیا

اینو ہتم نا وخت کل کن اسه شاد کامی نا کلہو کس مریک۔ چناک ہتم نا خوشی ٹی اسه شیر کس خلیسہ

پانک۔

نن سیل کن کانہ

نن پھل بنینہ

تینانت تے ملیہ

چناداموسم ٹی بھازخوش مریک۔ اودے داخوشی ہتم نارنگا تیان دو بریک۔ اوک خوشی ے ارٹ
کریسہ پارہ۔

نن گوازی کینہ

نن خوشی کینہ

تینا سورتے الینہ

نن ڈب تفیہ

نن لشی خلیہ

نن لاب ے کہ کانہ

چناراج ناہمونادان آسچاغا بندغ ے ہرادے خوشی زیات ان زیات دو بریک۔ بندغ آتے
راج ٹی اسہ فاندہ ے تا نکہ رسیگتن ے تو خوش اسل مفک ولے چننادنیا گوازی مریک۔

بو چناک بو

دامش ننا ے

مشی او چنانا

اللہ ننے معاف کے

نن بے گنا ے ان

چناتینا خوشی ٹی وخت نا قدرے یک ولے اودے ہم سہا تمک کہ اخدار ہتم وخت تون او ارملک
آتے ہم زیبا یک۔

اوزیبا ڈرے، ڈوہا

لیلی گودی خو آ

اوزیباشوان ینگٹ

اوزیبا زوبہ رندٹ

الہ لولی الہ داد

الہ لولی الہ داد

زہاتہ زہے بابو

بابو ناز وڑ ام

پران دن چڑانے

رغدار کوپ ٹی

مش تے آن ڈرانے

چناتینا گوازی نئے کل آن زیادہ گچین سرپند مریک۔ ولے مہر دنیا ناسہ بھلونعت کس ارے۔
ہندن چناتے ہم تینا زیبا غاڈے تون مہراونا زیبا غاڈ غارتون مہر دادرشانی کیک۔ کہ تینا ڈغارنا آبادی
ٹی اخدار خوش مریک۔ بندغ ہموگڑ اتون زیات مہر کیک ہڑ اتون اونا است نا تعلقداری مرے۔

او زیبا بور و خرا

اولاڈی ہوڈی لئخ آ

او زیبا کلی کش آ

اولیلی مون نامش آ

اوزیبا داگگی برے

اولیلی سنگت مرے

الہ لولی الہ داد

الہ لولی الہ داد

زہاتہ زہے بابو

اینوہتم نا خوشی ٹی مدان آ پھرنا پڑیک چناتواست نئے پین زیات خوش کیرہ۔ چناتتا اوست ہم
خواتک کہ اوقک ٹلی خلیر۔ دوپادو گوازی کیر۔ اولیو گوازی تیٹی بشخ ہلیر۔

اینوشلہ درنز ء
 ہتم مس بہاری
 گدان تامون آ
 کرنیو کچاری
 زیباٹلی خلین
 اوزیباچسہ ایتن
 اوسنگت ہوء کین
 اوزیباہاری مرین
 اوزیباتری خلین
 اوسنگت مل الین

ہتم تینا بنگ تون اوارخوشی تابڈ آتے ہم اتیک۔ اینوتینا خوشی ٹی ہتم کل ءے گلوبال یک۔ ولے
 داللہنا پارہ خان اسہ نعمت کس ارے داڑکن بندرغ تینا خدا جان آن شکر کشتے۔ کہ اللہ اودے اسہ کچین
 موسم کس تسونے ہراڑان داخشک انکا مشک اسہ وارخرم وحیت آنبار جوڑ مریر۔ ڈکالی ہندا فتا سوب آ ختم
 مریک۔

اوزیبا میل ء بخلو
 الہ ال تہ چٹکو
 الہ لولی الہ لولیداد
 الہ لولی الہ لولی داد
 اللہ ء سوال کین
 ملک ء وسم کے
 نیستی ء ڈکال ء
 مولا ختم کے

ونختہ ہتم نازیبا
ونختہ ہتم نالاڈی
بابونا د وٹی
خت ناچڑی ء

اینو چناتینا زندنا آسرائی تے ہر پک اودے تینا آسرائی ہموڑے نظر بریک ہراڑے اودے تینا
گوازی کن گڑا ملے۔ ہتم ہمو موسم ءے ہراٹی پھل آک تینا بائے ملارہ۔ او فک خوشی آن تینا سنگت تون
اوارا وفتے گوازی کن توار کریرہ۔

نن پہوالی ان
دیس مینگی ء
اوسنگت ڈر ء ڈوبا
مچ مبو ورناک
کینہ نن کوڈی
رگی کے خلبو
کاہڑ و چوڈی
ونختہ ہتم نازیبا
ونختہ ہتم نالاڈی (8)

آہڑ ناموسم۔

خدا جان نے اسے ہندو علاقہ کس تسونے ہراٹی چندری موسم آک اریر۔ ہرا علاقہ مرے اوٹے
ننے سیل و تیرمہ تون اوار پن زرو ہتم ناموسم آک ہم اریر۔ داموسم آتا بدل مننگ و دافنا اینگ و بنگ
تون نا مخلوق ناروزی و گزارن اوارے۔ ہندن ناراج ٹی پہوال آک تینا سیل نادے تے کچھی ٹی
تدلیفرہ ولے ہرا وخت کہ کچھی ٹی باسنی زیادہ مرے تو او فک پد تینا علاقہ خراسان نا پارہ غامون

کیرہ۔ ولے ننا عمل تادنیائی گڑاس کمبوتی مسونے ہراڑان ننا پدین آ علاقہ غاک ہم باسن متنگ او۔
ہندن باسنی نادیک آہرنا موسم ٹی بھاز زیات باسرے۔

آہرنا لہرء، تورنیں چھتری ء
صورت ناجلی ڈی اوبتی ء
صبح ناپارے آذان تس ملا
نوک ءنا حساب زیب جان بلا

باسنی ناموسم ٹی تنک ایہون بھلن مریرہ۔ اودیک چنگ مریرہ۔ آہرنا دے تیٹی نن ناپار بھاز
گنڈ مریک۔ دے ناپار باسنی بھاز زیات مریک۔ اینونے تینا بندغ آتیکن دعا کینہ کہ خدا جان ننا
بندغ آتا کاٹم آتے سلامت کے اونے دنیا بکاراف۔

مونگا انجر ناکولپور آداء
اللہ غا سوال کیوہ رکھے ناساہ ء
دوٹی تورین نازلفاتا پھل ء
سرنادرکارے ای امرکیوکل ء،

باسنی نادے خلقت نارنگ آتے ہم گوہانے۔ اینوا گہ مخلوق ءے ہمو آسراتی کس دو برو سرتو او فک
ہم تین زندے جوانی اٹ تدیفرہ۔

نا ٹونا ڈورنا پل آتڑ ء
گنج ء نامہری دستل آجڑ ء
مونگا مہری دڑانے رنگان
راسی کودو آ کہ نی ہناس تنگان (9)

پھر ناموسم۔

جمر آتاشینک آک بروکا پھرنا کلہوئے ایترہ۔ اینو جمرا تا بنگ آبادی نا علامت ءے۔ جمرنا بنگ

آن راج ٹی خلقت ناتیاریک پین زیات مریرہ۔ کس تینا گدان تے بش کیک۔ کس تینا بزگل ے پھر
آن چفنگ کن تیاری کیک۔

گدان ے نے بش کر
بزگل ے کچ کر
ہورہ تیارے
پھر تہ توارے

پھر آن مست ایروف ولوڑ تینا بیگ نا پیغام ے ایترہ۔ اوہمو بیٹ نا گدان تے اسٹ اسٹ
آماس آن کشنگ ے۔

ایروف کرینے
بیٹ ے درینے
گور پیچ چھرانے
نودے مڑا کے

پھر نابنگ آن چناک ہندا ایروف ٹی گوازی کیرہ۔ کس مل ہلیک۔ کس ٹیلو ٹیلو کیک۔ مسنک کوش
کوش نا گوازی کیرہ۔

ماہ گنج ود رناز
لیلی و برناز
لاگ نس خلینہ
مل نس بلینہ
ٹیلو نن کینہ
کوش ہم کینہ (10)

کھٹیا

براہوئی خلقی شاعری نناہم خلقی مڈی ے ہرائی شاعری نادر و شمی نے نئے اسہ راجی زندگیں دو بریک
 - ہمو راج ہرائی پہوالی زندگی ہریش اوارے۔ وخت کس کہ ہتم ناکلہوے جھمر اک اتیرہ۔ تو خلقت ٹی
 اسہ گلوبالی اس بریک۔ ائنگہ جھمر آبادی نا علامت چائنگک۔ ہتم نابنگک تون اوار ہر کنڈا بے و بوچ ٹی
 ساہ تمک۔ درخت اک تینا شنک آتے خرن کیرہ۔ پن اک ہم خرن مریرہ۔ جاگہ کس درخت اک پھل
 کیرہ تینا برم نا نشانی ے پاش کیرہ۔ مش وتلار اک سوزہ ودی کیرہ۔ مش تا دامن تے پھل اک زیبا
 کیرہ۔ ہر کنڈا پھل آتا زیبا غارنگ اک دامن تے زیبا کیرہ۔ چنا و بھلا پھل بنگ کن خوشی کیرہ۔ پھرنا
 ہر پڑی وادانی نا جھمر تے اتیک۔ چک تون اوار سہدارک ہم خوشی ان توار خلیہ۔ اوفتے کن ہم ہر کنڈا
 بے بوچ بھاز مریک۔ ہندا سوب ان جھمر خوشی نا علامت مریک۔ وخت کس فصل اک پکا مریرہ۔ تو ہمو
 موسم ٹی ہم پھر کیک۔ ولے ہمو پھرک آبادی تے نقصان ایتک۔ تر ونگڑ تا تیز منگ ان فصل اک
 نقصان مریرہ۔ اولے غولم تون اوار درخت آتا میوہ غاک ہم نقصان مریرہ۔

داکان بیدس ہرا وخت کہ آہڑ نا موسم بریک۔ تو ہمو موسم ٹی باسنی اندا خدر زیات مریک۔ کہ
 ہر کنڈا دے ناگوش ہلک۔ سہدارک باسنی ان دیر پٹیرہ۔ بندغ اک درخت آتا کیرغ ان سبچا پٹیرہ۔
 ہندن سیل تینا بخ انگا چرک تون اوار بریک۔ دانا بنا قبلہ نا پارہ غاک برو کا بخ انگا تہوتا کلہوان
 بریک۔ ہرا کے پہوال آتے کچھی نا پارہ غا رہی منگ نا صلاح ایتک۔ چندی خلقت ہندا تہوتیان
 چارہ۔ کہ بخ نا موسم بنگ ے۔ آسمان ٹی جھمر اک مدان مدان آچ منگ شروع کیرہ۔ او پھر وسا توے
 تین تون اوڑدہ کریسہ مستی مشی آعلاقہ غا تا پارہ غا مون کیرہ۔ ہرا تے خلقت خنگ تون اوار خوشی ان گلو
 بال مریک۔ ائنگہ دیر زندگی نا علامت مریک۔ ہراڑے کہ دیر مسونے ہموڑے آبادیک مسونو۔ دا جھمر
 اک مش وتلار تینا اندا خدر پھر کیرہ۔ ہرا تیان چندی جل اک دیر ان پھر وہوہورہ۔ ہر مش نا کمب ٹی دیر
 سلک۔ ہرا کہ سہدار تا ہم گزرانے کیک۔ پٹ و بیابان تے ہم آباد کیک۔ ولے بخ انگا تہوک پن

زور کی ٹی بسر تو برف نادر و شم ٹی پاش کیرہ۔ ہراتیان بھلاتون اور چناک ہم بھاز گلوبال مریرہ۔ اونفے
برف ان چندی گوازی ناگڑاک دو بریرہ۔ برف ڈغار کن بھاز گچین سر پند کنگ۔ ائیکہ ڈغار نا بے
و بوچ اک چندی وخت اسکان ہندا داہنیان ردک۔ ہر مش نادامان خرن مریک۔ ہر پٹ ٹی سہدار تے
کن بے ودی مریک۔ ڈغار نا تہہ نادیر تے ہم بڑز کیک۔ براہوئی خلقی شاعری ٹی تفوکا ہر شیر ٹی ننے
ہمو خلقت نادماغی وسعت نا پاداری مریک۔ ہرا کہ وخت و موسم نا پیش گوئی کرینو۔ اونفے معلوم
مسونے کہ دا وخت آپھر کرو۔ پھر نا خوشی ٹی چناک چندی گوازی تے ترتیب ایترہ۔ گڑاس چنا چک
ہلنگ کن ڈب تفک۔ کس نس بھلوتال سینا کیرہ غان جال نس تخیرہ۔ ہراڑے چک اک ہنگ تو اوار
پسائنگیرہ۔ داکان بیدس ہرا وخت کہ ہتم بریک۔ تو ہر چک و سہدار خوشی ان شیر خلیک۔

حوالہ خاک۔

- ۱۔ مینگل افضل، شوٹنگ 1992ء براہوئی اکیڈمی پاکستان۔ پنے ۲۳۳ تا ۲۳۴۔
- ۲۔ مینگل افضل، شامپشتر 2010ء، براہوئی اکیڈمی پاکستان۔ پنے ۱۳۱۔
- ۳۔ مینگل افضل، منگلی 2000ء براہوئی اکیڈمی پاکستان۔ پنے ۸۵۔
- ۴۔ مینگل افضل، منگلی 2000ء براہوئی اکیڈمی پاکستان۔ پنے ۹۸ تا ۹۹۔
- ۵۔ براہوئی ذوق دیردیر کیوہ کنے دیرایتے۔ 2013ء براہوئی اکیڈمی پاکستان۔ پنے ۲۰۸۔
- ۶۔ مینگل افضل، منگلی 2000ء براہوئی اکیڈمی پاکستان۔ پنے ۸۸ تا ۸۷۔
- ۷۔ مینگل افضل، منگلی 2000ء براہوئی اکیڈمی پاکستان۔ پنے ۸۶۔
- ۸۔ مینگل افضل، چوٹولی 1994ء براہوئی اکیڈمی پاکستان۔ پنے ۱۵۵ تا ۱۵۸۔
- ۹۔ مینگل افضل، شیشلو 2005ء براہوئی اکیڈمی پاکستان۔ پنے ۷۹۔
- ۱۰۔ حمیرہ صدف۔ کا پچر 2007ء براہوئی ادبی سوسائٹی پاکستان۔ پنے ۴۹۔